

Geringde Grauwe Ganzen in Limburg

Berend Voslamber

Sovon-rapport 2016/56

Geringde Grauwe Ganzen in Limburg

Berend Voslamber

Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Provincie Limburg

provincie limburg

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2016

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Provincie Limburg

Wijze van citeren: Voslamber B. 2016. Geringde Grauwe Ganzen in Limburg. Sovon-rapport 2016/56. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Illustratie omslag: auteur

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Geringde Grauwe Ganzen in Limburg

Berend Voslamber

In de jaren 2014-2016 zijn in opdracht van de provincie Limburg op een aantal plaatsen Grauwe Ganzen geringd. Ook in de jaren voor 2014 werden al Grauwe Ganzen geringd. In deze rapportage wordt kort verslag gedaan van de vangactiviteiten en resultaten van de terugmeldingen. Er zal daarbij ook gekeken worden in hoeverre de geringde vogels zich ophouden binnen de door de provincie ingestelde opvanggebieden. Een eerder overzicht van in Limburg geringde Grauwe Ganzen verscheen in Limburgse Vogels (Voslamber 2010).

Aantallen geringde ganzen

Sinds 2005 worden er in Limburg jaarlijks (met uitzondering van 2007) Grauwe Ganzen geringd. Er is daarbij getracht zowel paren met jongen als vogels zonder jongen (ruiers) te vangen. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de aantallen per ringplek, gescheiden naar leeftijd en sexe. In totaal gaat het om 646 verschillende vogels. 15 exemplaren werden in twee verschillende jaren gevangen, drie vogels zelfs in drie jaren.

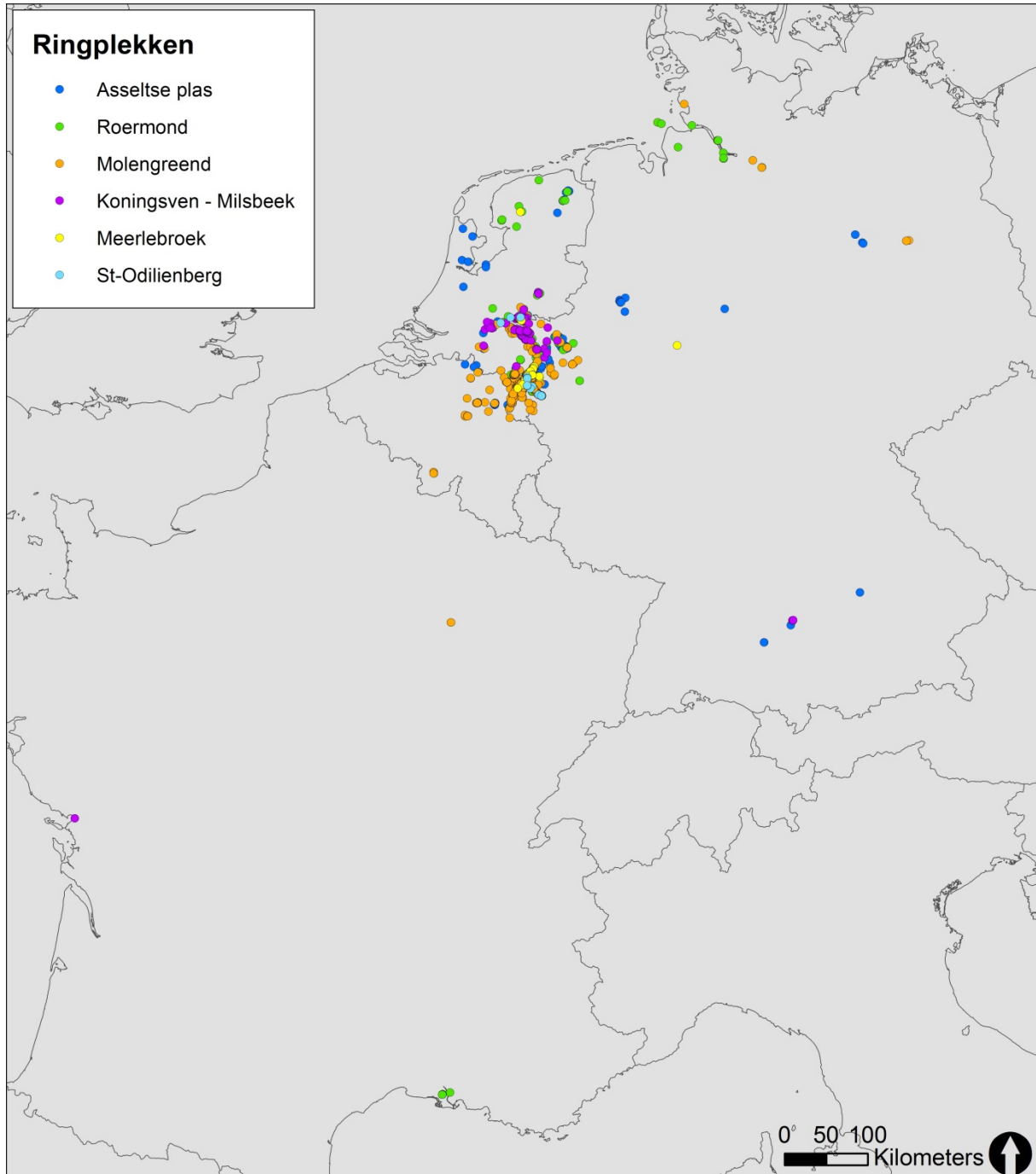
In deze jaren werd in 2010 een Boerengans geringd en in 2011 en 2012 op enkele plekken ook 24 Canadese Ganzen. De waarnemingen van deze vogels blijven hier buiten beschouwing.

Tabel 1. Overzicht van het aantal geringde Grauwe Ganzen per ringplek, 2005 t/m 2016 alleen eerste vangsten.

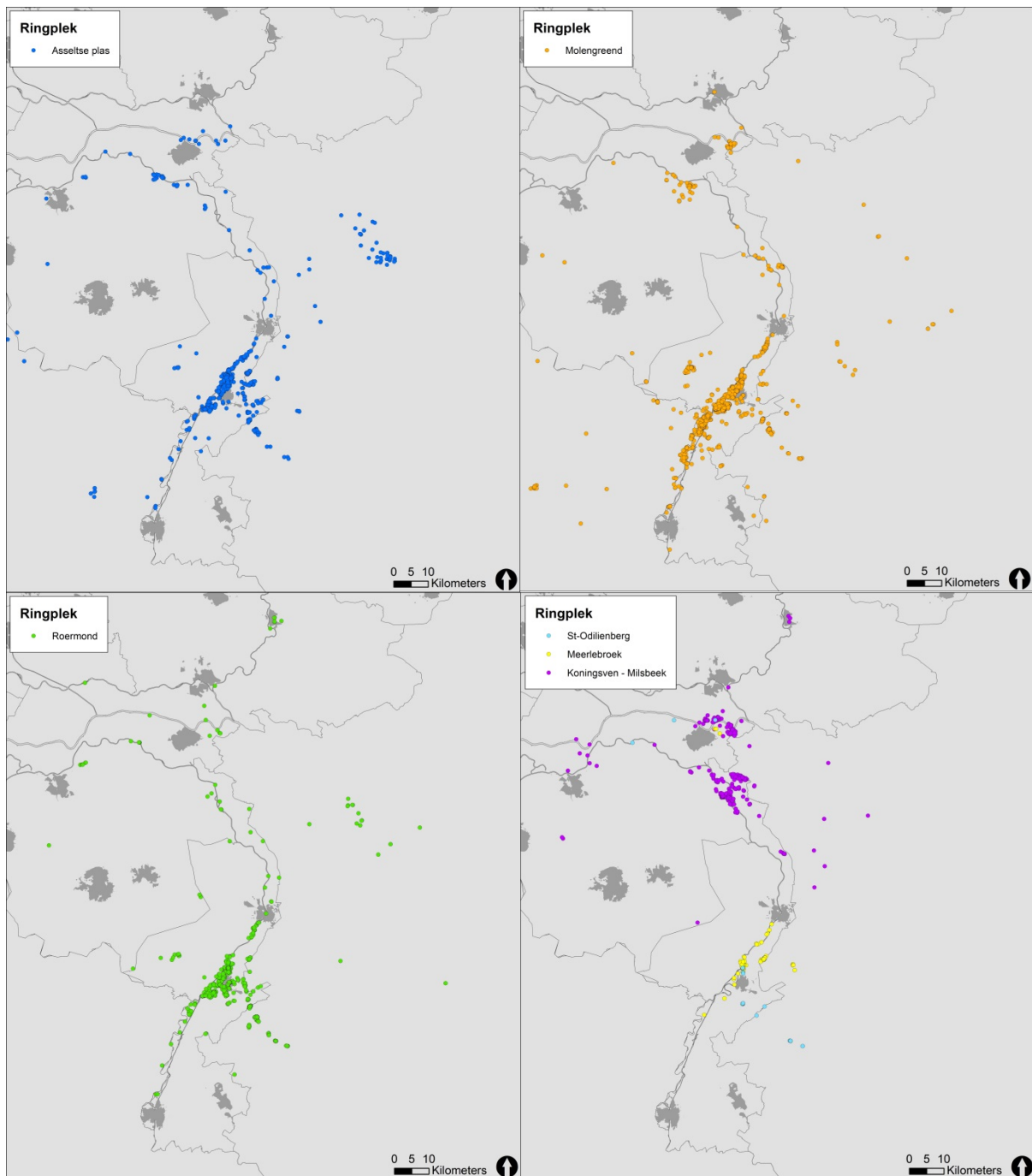
ringplek	leeftijd	sexe	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	totalen
Asseltse Plassen	ad	F	14					3	2	19	3				41
	ad	M	4					1	2	28	4				39
	juv	F	28						7	1	4				40
	juv	M	33					2	1		1				37
totaal			79	0	0	0	6	12	48	12	0	0	0	0	157
Molengreend	ad	F		10		14	23				15				62
	ad	M		2		34	32				8				76
	juv	F		4											4
	juv	M		5			3								8
totaal			0	21	0	48	58	0	0	0	23	0	0	0	150
Roermond	ad	F						3	6	5	1	16	3	2	36
	ad	M						3	6	2	2	18	2	3	36
	juv	F						17	19	18	9	13	14	15	105
	juv	M						17	20	19	3	18	17	14	108
totaal			0	0	0	0	0	40	51	44	15	65	36	34	285
Meerlebroek, Reuver	ad	F						3							3
	ad	M						1							1
	juv	F						1							1
	juv	M						4							4
totaal			0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	9
Koningsven, Milsbeek	ad	F							2	4		5			11
	ad	M							2	5		6			13
totaal			0	0	0	0	0	0	4	9	0	11	0	0	24
Sint Odiliënberg	ad	F											2	1	3
	ad	M											2	1	3
	juv	F								1			5	4	10
	juv	M											3	2	5
totaal			0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	12	8	21
overall totaal			79	21	0	48	64	61	103	66	38	76	48	42	646

Terugmeldingen

In de loop der jaren zijn deze 671 vogels in totaal 10.866 keer gezien en gemeld tussen 20 juni 2005 en 16 oktober 2016. Het overgrote deel van de waarnemingen werd gedaan binnen Limburg, maar sommige vogels legden grote afstanden af en werden o.a. in De Camargue in Zuid-Frankrijk waargenomen (figuur 1).

Figuur 1. Verspreiding van waarnemingen van in Limburg geringde Grauwe Ganzen over West-Europa.

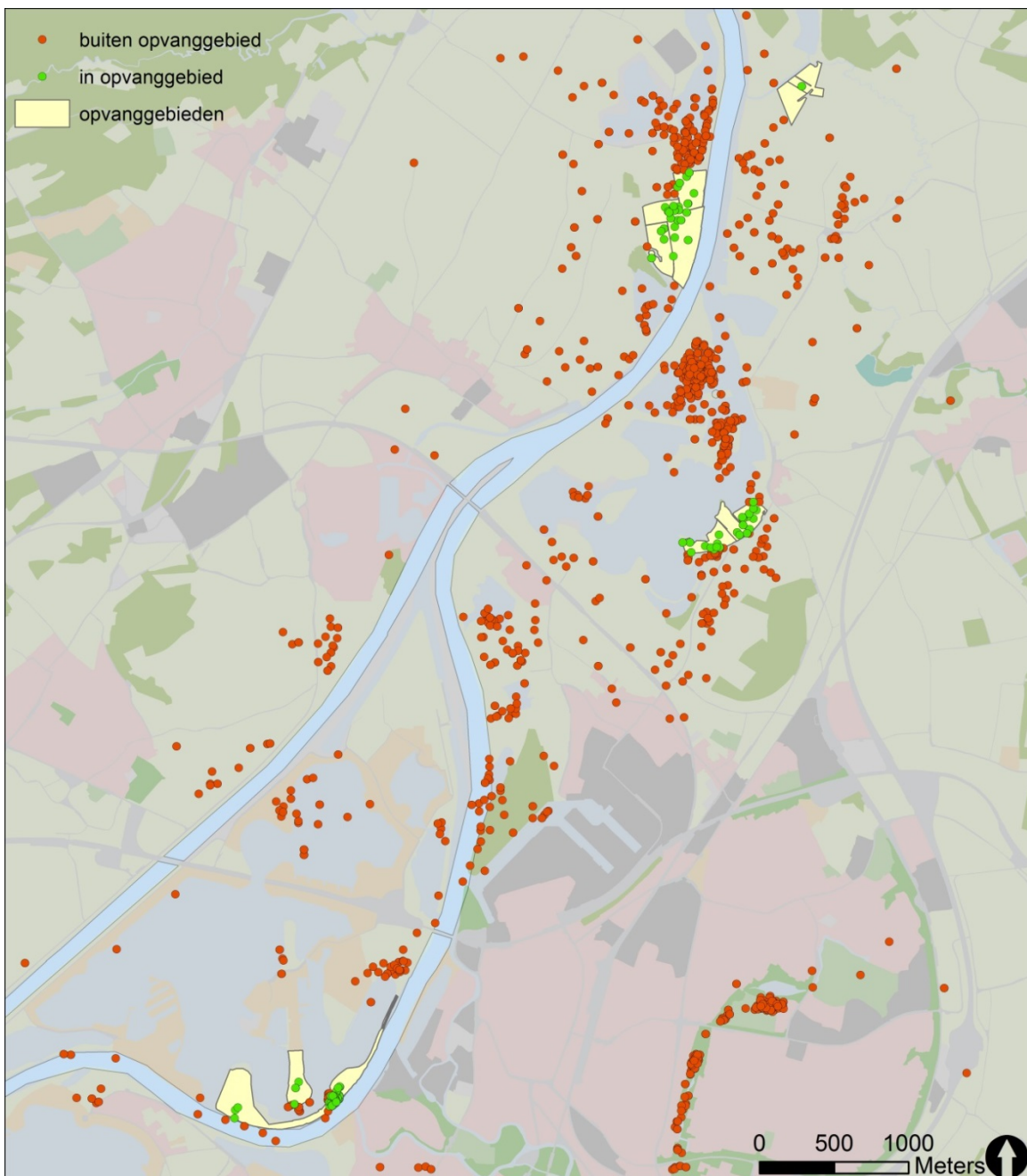
Figuur 2. Waarnemingen van in Limburg geringde Grauwe Ganzen in de directe omgeving van Limburg. Weergegeven zijn de vogels geringd in de Asseltse Plassen (links boven), bij de Molengreend (rechts boven), in Roermond (links onder) en in Sint-Odiliënberg, het Meerlebroek en het Koningsven bij Milsbeek (rechts onder).

Zoals gezegd werden de meeste waarnemingen binnen Limburg gedaan en dan met name langs de Maas (figuur 2). Vooral de vogels uit de Asseltse Plassen, van de Molengreend en uit Roermond werden in een relatief klein gebied aangetroffen. Hierbij valt op dat ze van alle drie de ringplekken ook langs de Roer in Duitsland werden gezien. Op de andere ringplekken werd slechts een gering aantal vogels geringd (tabel 1). De vogels van Sint-Odiliënberg en het Meerlebroek laten min of meer dezelfde verspreiding zien als de vogels van de bovengenoemde drie ringplekken (figuur 2). Niet geheel verrassend werden de vogels die op het Koningsven bij Milsbeek in het noorden van de

provincie werden geringd vooral langs het noordelijke deel van de Maas en aangrenzende gebieden aangetroffen.

Waarnemingen in opvanggebieden

Van de 10.866 keer dat een geringde vogel werd gemeld bevond de waargenomen vogel zich 641 keer in een opvanggebied. Het gaat om 5.9% van alle aflezingen. Aan de hand van de waarnemingen van geringde vogels, zeker als die door vrijwilligers ad hoc worden verzameld, is moeilijk in te schatten hoeveel de dieren nu echt gebruik van de opvanggebieden maken. Mogelijk dat ze een groot deel van hun foerageertijd wel doorbrengen in de opvanggebieden, terwijl ze rusten in de plassen in de omgeving (Asseltse Plassen, Bouxweerd) alwaar ze makkelijker af te lezen zijn. Voor meer informatie over het gebruik van de opvanggebieden wordt het werken met gezenderde vogels aanbevolen, omdat de zenders op zeer regelmatige tijdstippen plaatsbepalingen doen en daardoor een nauwkeurig patroon van ruimtegebruik zichtbaar wordt.

Figuur 3. Aflezingen van Grauwe Ganzen in en rond de opvanggebieden in Midden-Limburg.

Overleving

Om inzicht in de uitvoerbaarheid van een (complexe) overlevingsanalyse van de Grauwe Ganzen in Limburg te krijgen is een MARK-analyse uitgevoerd met behulp van de in 2005-2016 geringde vogels. Er zijn daarvoor alleen de gegevens gebruikt van de levend waargenomen vogels en alleen vogels die met een halsband werden geringd.

Voor de MARK analyse is het Cormack-Jolly-Seber model gebruikt met alleen waarnemingen van levende vogels. Door te werken met kalenderjaren, worden alle waarnemingen per jaar samengenomen. Alle vogels zijn geringd tijdens het broedseizoen (juni). Terugmeldingen van vogels die in het jaar van ringen zijn teruggezien tellen niet mee in het jaar waarin zij geringd zijn omdat de vogels dan sowieso al in de analyse zitten. Voor 2016 zijn gegevens tot half oktober meegenomen in de analyse. Dit betekent dat het laatste interval (tussen 2015 en 2016) slechts negen maanden telt; deze is daarom gelijk gesteld aan $9/12=0.75$. De overige intervallen bedragen alle 1 jaar.

Er is getoetst of jaar en leeftijd van invloed zijn op de overleving/waarneemkans.

Resultaten

Uit de MARK analyse volgen een aantal modellen.

Volgens het beste en één na beste model is de jaarlijkse overleving voor zowel adulte als juveniele vogels 0,82. Er is wel sprake van een jaareffect in de overleving.

De waarde voor de overlevingskans wijkt weinig af van gepubliceerde waarden voor andere gebieden (zie bijv. Nilsson & Persson 1993, 1996, van Turnhout *et al.* 2003). Aangezien er sprake is van een jaareffect is het zeer aannemelijk dat er in de laatste jaren door een toegenomen afschot een lagere overlevingskans is.

Jongenpercentage zomer/najaar

Vanaf 2007 is in september een steekproef Grauwe Ganzen geteld op het aantal jonge en oude vogels. Tijdens de jaren 2014-2016 zijn ook in juli tellingen uitgevoerd. Dit omdat uit een analyse van Sovon bleek dat dit eigenlijk een beter moment was om het aandeel jongen in de populatie te bepalen (Schekkerman 2012). In tabel 2 wordt een samenvatting gegeven van de getelde aantallen jonge vogels, het totaal aantal adulte+juveniele vogels en het berekende percentage jongen in de populatie. Het gaat hierbij om vogels die geteld werden in de provincie Limburg en aangrenzende delen van Noord-Brabant (De Vilt bij Beugen en de Kraaijenbergse Plassen). Van de vogels in het noorden van de provincie is uit ringaflezingen bekend dat ze in beide gebieden regelmatig opduiken (zie bijv. figuur 2 rechtsonder).

De percentages jongen kunnen tussen jaren sterk variëren. Voor 2012 geldt dat de steekproef erg klein is. Voor de overige jaren zijn de schattingen betrouwbaar met steekproefgroottes van meer dan 1.500 tot ruim 5.500 vogels. Met een jaarlijkse overleving van 82% zou een aanwas van rond 20% voldoende moeten zijn om de populatie op peil te houden. Dit gold voor de seizoenen 2008 en 2009. Sindsdien ligt de aanwas flink lager en kan de populatie zichzelf naar alle waarschijnlijkheid niet in stand houden.

De tellingen uit 2014-2016 laten geen eenduidig beeld zien. In 2015 en 2016 lag het jongenpercentage in juli hoger dan in september. Dit mag ook verwacht worden aangezien er onder de pas uitgevlogen jongen vaak een hogere sterfte is dan onder oudere vogels. In 2014 werd in september juist een hoger aandeel jongen vastgesteld. Hiervoor is duidelijke geen verklaring te geven, waarschijnlijk betreft dit een toevallige variatie.

Tabel 2. Overzicht van de getelde jongen, totaal aantal en het percentage jongen in de populatie Grauwe Ganzen in juli en september. Tellingen vonden plaats in de provincie Limburg en aangrenzende delen van Noord-Brabant.

JAAR	juli		sept		%juv	%juv
	N juv	totaal	N juv	totaal	juli	sept
2007			382	2654		14,4
2008			319	1595		20,0
2009			519	2442		21,3
2010			382	3515		10,9
2011			432	2656		16,3
2012			20	212		9,4
2013			511	3145		16,2
2014	247	2168	716	5642	11,4	12,7
2015	485	2586	879	5571	18,8	15,8
2016	474	3392	556	4116	14,0	13,5

Aanbevelingen

Twaalf jaar ringen levert een schat aan informatie op. Van de 646 geringde vogels werden in totaal 10.866 waarnemingen verzameld gemiddeld bijna 17 per vogel (minimaal 0, maximaal 230). Uit deze data is meer te halen dan hier gepresenteerd wordt. Welke vogels gaan weg, welke blijven in een klein gebiedje rondhangen? Doen de ruiers iets anders dan de broedvogels. En de jongen, zijn dat de vogels die ver weg gaan?

Daarnaast werden van alle vogels ook verschillende biometrische data verzameld (gewicht, grootte etc.). Heeft de grootte en het gewicht effect op hoe de vogels zich gedragen? En hoe beïnvloeden de verschillende parameters de overleving van de vogels? Nu is een simpele MARK-analyse uitgevoerd. Door een dieper gaande analyse kan het effect van jacht veel beter geanalyseerd worden. Dat was binnen de huidige opdracht niet voorzien.

Voor de toekomst is het van belang een vinger aan de pols te houden door het ringwerk voort te zetten. Wanneer echter meer inzicht in het terreingebruik van de vogels gewenst is, dan is het ringen met alleen een halsband niet voldoende. De huidige zenders zijn inmiddels van een dusdanige kwaliteit dat hiermee een veel beter en vooral completer beeld wordt verkregen van het gebiedsgebruik door individuen (zie bijv.: <http://www.blessgans.de/?676>).

De jongentellingen geven inzicht in de aanwas van de populatie. Momenteel zijn de aantallen dusdanig klein dat de populatie zich naar alle waarschijnlijkheid niet op het huidige niveau kan handhaven. Het blijven vaststellen van het jongenpercentage is van belang om indien gewenst tijdig in te kunnen grijpen in de maatregelen die getroffen worden (zie bijv. Stahl *et al.* 2013).

Literatuur

NILSSON L. & PERSSON H. 1993. Variation in survival in an increasing population of the Greylag Goose *Anser anser* in Scania, southern Sweden. *Ornis Svecica* 3: 137-146.

NILSSON L. & PERSSON H. 1996. The influence of the choice of winter quarters on the survival and breeding performance of Greylag Goose *Anser anser*. *Gibier Faune Sauvage* 13: 557-571.

SCHEKKERMAN H. 2012. Aantalsschattingen van broedende ganzen in Nederland: een evaluatie en kwantificering van de onzekerheidsmarges. Sovon-rapport 2012/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

STAHL J., BREMER L. VAN DEN, SCHEKKERMAN H., BOER V. DE & VOSSLAMBER B. 2013. Beheer van zomerganzen in de Provincie Utrecht. Sovon-rapport 2013/28. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

TURNHOUT C. VAN, VOSSLAMBER B., WILLEMS F. & VAN HOUWELINGEN G. 2003. Trekgedrag en overleving van Grauwe Ganzen *Anser anser* in de Ooijpolder. *Limosa* 76: 117-122.

VOSSLAMBER B. 2010. Limburgse Grauwe Ganzen: standvogels of trekkers? *Limburgse Vogels* 20: 8-17.

In opdracht van:

provincie limburg

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

